

Werken in het buitenland

'Conservatoir beslag leggen is hier bijna onmogelijk'

'Je hebt hier partners met prachtige Ferrari's en ploeterende stagiairs die uren in de rij staan bij de rechtbank om stukken te deponeren'

Als een rasechte Italiaanse rijdt de Nederlandse advocate Angela Mannaerts elke ochtend op de scooter naar haar werk in Rome. In 2006 richtte zij met twee Italiaanse collega's het kantoor Pontecorvi Mannaerts & Triboldi op, nu gevestigd in het 17e eeuwse Palazzo del Banco di Santo Spirito. Haar naam prijkt niet op de gevel; advocaten mogen in Italië geen reclame maken en zelfs een naambord aan de straat is verboden.

.....
Anna Italianer
journalist
.....

Het oprichten van een eigen kantoor in Italië was niet de eerste buitenlandse ervaring van Angela Mannaerts. Zij was een aantal jaren als Amerikaans advocaat in New York werkzaam en was daarvoor griffier bij de Hoge Raad in Nebraska. Ze werkte drie jaar op Nederlandse bodem bij het toenmalige Loeff Claeys Verbeke, waarna ze zeven jaar verbonden was aan een groot Italiaans advocatenkantoor.

'De top van de Italiaanse advocatuur is nog steeds een old boys network', vertelt Mannaerts. 'Als buitenlandse vrouw was het moeilijk om tot de top door te

dringen, aangezien men als junior partner nog geen echte zeggenschap heeft. Op een gegeven moment was de tijd rijp voor een eigen kantoor. Na zeven jaar in dienstverband wilde ik wel eens mijn eigen beslissingen nemen. Ik ben nu drie jaar eigen baas en we hebben een drukke praktijk met een gevarieerde klantenkring. Er werken nu tien mensen op mijn kantoor, onder wie twee Nederlandse stagiairs.'

De praktijk van Mannaerts is divers: handelsrecht, arbeidsrecht en ondernemingsrecht voor buitenlandse bedrijven. Het adviseren over onroerendgoedrecht, bankrecht, administratief recht en procesrecht doet zij met medewerking van haar Italiaanse collega's. Internationale echtscheidings- en strafzaken, veelal

verwezen door de Nederlandse ambassade, worden, onder toezicht van Angela en de Italiaanse collega's, behandeld door stagiaire Willemijn Berenschot.

'Wij hebben een soort niche gevonden' zegt Angela Mannaerts. 'Wij werken veel met buitenlandse cliënten en die vinden het prettig om in het Nederlands, Engels, Frans of Duits te kunnen communiceren. Italiaanse advocaten beheersen vaak hun vreemde talen niet zo goed. Verder een e-mail beantwoorden binnen 24 uur en een advies geven binnen een week – ook daar zijn de Italiaanse advocaten niet zo sterk in.'

Hongerloon

De rechtscultuurverschillen tussen Nederland en Italië zijn groot. Zo is het aantal advocaten in Italië enorm: 150.000 advocaten op 60 miljoen inwoners (1:400, in Nederland 1:1000). De concurrentie is dus groot en sinds het minimumtarief door de Italiaanse Orde van Advocaten is losgelaten, werken sommige advocaten voor een hongerloos. Dit heeft tot gevolg dat de Italianen – die ook goed op de hoogte zijn van hun rechtspositie – al snel naar de rechter te stappen, omdat de advocaten relatief goedkoop zijn. Dit leidt tot enor-

me achterstanden bij de rechtbank: op dit moment zijn er in Italië vijf miljoen civiele processen aanhangig.

‘Het is soms moeilijk aan buitenlandse cliënten uit te leggen dat procedures hier eindelijk duren’, meent Mannaerts. ‘Ik adviseer dan ook vaak in incassozaken om de zaak tegen 70 tot 80 procent van de vordering te schikken, anders moet men jaren wachten en kunnen de proceskosten heel hoog oplopen. Conservatoir beslag leggen is hier, in tegenstelling tot Nederland, bijna onmogelijk. Men moet de vordering schriftelijk bewijzen alsmede het grote en aannemelijke risico dat het vermogen van de debiteur in de toekomst niet voldoende verhaal zal bieden: een lastige opgave. En in de meeste conservatoire beslagprocedures wordt de wederpartij vooraf gehoord, zodat de activa vaak zijn weggesluisd. De Italiaanse overheid is overigens wel bezig met het invoeren van nieuwe wetten om de procedures te verkorten en met de introductie van mediation.’

Omdat de Italiaanse Orde heeft bepaald dat advocaten geen werknemer mogen zijn, hebben jonge advocaten een bijzonder slechte rechtspositie, aldus Mannaerts. ‘Ze werken hier voor een hongerloon en hebben, door hun status van freelance consultant, geen enkele

Een ‘vreselijke advocaat’ in het Italiaans voetbal

Een bekende Nederlandse voetballer van een grote Italiaanse club kreeg zijn salaris regelmatig niet uitbetaald. Ook zijn agent had nog een transfercommissie te goed. Beiden besloten te procederen. Mannaerts: ‘Profvoetballers in Italië vallen onder een cao van de Italiaanse voetbalbond. Wanneer het salaris niet wordt uitbetaald regelt deze cao dat de voetballer eerst twintig dagen moet wachten na het einde van de maand. Dan stuurt hij een aanmaning en als twintig dagen na betekening van de aanmaning het maandsalaris nog niet is betaald, kan de arbeidsovereenkomst via een arbitrageprocedure worden ontbonden. Dat wil natuurlijk geen enkele

uur’s avonds moeten ploeteren voor een schijntje. In vergelijking met hun Italiaanse collega’s hebben de Nederlandse stagiairs het goed.’

Hoffelijk

Ook de sociale omgangsvormen zijn in Italië heel anders dan in Nederland. Mannaerts lacht: ‘In Nederland maar ook in de VS was alles uitermate goed georganiseerd. Vooral in Amerika hoefde je slechts je bureaustoel te verlaten om je handen te wassen; je kon alles vanuit je kantoorstoel regelen. Gesprekken met cliënten waren heel zakelijk. Hier werkt dat niet zo. Het is heel hoffelijk allemaal. Je begint met een cliënt niet meteen over zijn zaak te praten, dat is ongeleefd. Eerst informeer je uitgebreid naar hem of haar, eventueel naar de echtgenoot en kinderen en daarna wordt het zakelijk. Advocaten onderling gedragen zich, uitzonderingen daargelaten, uitermate collegiaal ten opzichte van elkaar. Sommige cliënten vinden dat wel eens verdacht, het ziet er in hun ogen té amicaal uit, maar dat is hier een normaal onderdeel van de omgangscultuur.’

De Italiaanse machocultuur wil nog weleens de kop opsteken, maar Mannaerts heeft daar weinig last van. ‘Ik merk soms dat oudere Italiaanse tegenpartijen bij onderhandelingen alleen oogcontact zoeken met de man in het gezelschap, omdat ze de vrouw nog niet helemaal serieus nemen, maar over het algemeen valt dat wel mee; het fenomeen speelt niet bij de jongere generatie.’

club, want dan is de voetballer vrij om te gaan en staan waar hij wil. De voetbalclub kwam tot tweemaal toe over de brug met het salaris, al ging dit telkens gepaard met de nodige dramatiek. De voorzitter van de club zei in de krant dat de voetballer een vreselijke advocaat had, die meteen ging procederen ook al was de club slechts één dag te laat met uitbetalen.’

Ook de agent kreeg zijn commissie, maar pas nadat Mannaerts derdenbeslag had gelegd voor tien keer de waarde van de commissie, onder een inningbureau dat veel geld ontvangen had van de kaartverkoop aan het begin van het voetbalseizoen. De advocaat van de wederpartij noemde Mannaerts’ kantoor ‘terroristen’, maar de agent ontving wel meteen zijn commissie plus rente en kosten.

Niet zo jachtig

Angela Mannaerts wil niet meer weg uit Italië. ‘Het bevalt me hier bijzonder goed. De beleefde omgang met elkaar spreekt mij heel erg aan, verder genieten de mensen hier nog echt van het leven. Het is, zelfs in een drukke stad als Rome, allemaal niet zo jachtig. Men is niet continu met het werk bezig, er is tijd voor een rustig kopje koffie in de bar. Ik ga met mijn scooter naar het werk – de beste manier om je hier voort te bewegen maar niet zonder risico – en kom dan langs de mooiste plekjes van Rome.’ Maar het is er geen *dolce far niente*. ‘Wie denkt dat we het hier alleen maar rustig aan doen en na de lunch nog een siësta houden, heeft het mis. Ik begin om negen uur’s ochtends met werken, eet tijdens de lunchpauze van een halfuur snel een broodje en ga om acht uur weer naar huis.’

Het zijn dus lange dagen voor de Nederlandse advocate in Rome. Toch zou ze niet anders willen. ‘Soms praat mijn Italiaanse man wel eens over terugkeer naar Nederland, maar zelfs al zou hij daar een fantastische baan aangeboden krijgen, dan weet ik niet of ik wel terug zou gaan. Ik ben namelijk niet alleen met rechtsvragen bezig, maar kan tegelijkertijd een brug slaan tussen de Nederlandse en Italiaanse cultuur. Italië is voor buitenlandse cliënten een moeilijk land en de taal vormt ook vaak een hindernis. Als bruggenbouwer een betere bijdrage leveren aan de oplossing van zaken, dat maakt mijn werk hier fascinerend.’

.....
‘Zelfs in een drukke stad als Rome is het allemaal niet zo jachtig, men is niet continu met werk bezig’
.....

rechtsbescherming. Grotere kantoren willen nog weleens een kleine vergoeding betalen maar de kleinere kantoren betalen helemaal niets. Je mag blij zijn dat je een opleidingsplaats krijgt. Dit leidt tot absurde verschillen: je hebt hier partners met prachtige Ferrari’s naast ploeterende stagiairs die uren in de rij staan bij de rechtbank om stukken te deponeren – hier gaat nog bijna niets digitaal – en vervolgens tot tien